

ISSN 1106-7160 // ISSN 2623-3053

No 181

ΙΟΥΛΙΟΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
2023

—
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

**ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ**

Κάντε
τη σωστή
κίνηση

Διαφημίστε
τις υπηρεσίες σας
& τα προϊόντα σας

μέσα από τις σελίδες
των Οικονομικών Χρονικών

Απευθύνονται
σε 150.000
οικονομολόγους
& λογιστές
φοροτεχνικούς

που απασχολούνται
στο δημόσιο & ιδιωτικό τομέα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τηλ.: 213-214-1870

Δημιουργήστε την προσωπική σας ιστοσελίδα!

1

Κατοχυρώστε το όνομα (domain) που επιθυμείτε.

2

Αποκτήστε πακέτο φιλοξενίας (hosting).

3

Διαμορφώστε την ιστοσελίδα σας.

Για πρώτη φορά το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας προσφέρει σε όλα τα Μέλη του και σε όλους τους Λογιστές - Φοροτεχνικούς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν την προσωπική τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο ΔΩΡΕΑΝ για ένα χρόνο.

Πρόκειται για μια υπηρεσία που εξασφάλισε το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας μέσω της εταιρείας IpHost και του Ευρωπαϊκού Μητρώου για Ονόματα Χώρου στο Διαδίκτυο (EURid).

Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την προσφορά μεταφέροντας στο πακέτο φιλοξενίας (hosting) την υπάρχουσα ιστοσελίδα σας δωρεάν.

*Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας δεν ευθύνεται για το περιεχόμενο των ιστοσελίδων που θα επιλέξουν να αναρτήσουν τα Μέλη του και οι Λογιστές - Φοροτεχνικοί. Το περιεχόμενο των ιστοσελίδων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλουν η καλή πιστή και τα χρηστά ήθη. Η αποδοχή της προσφοράς από πλευράς των Μελών και των Λογιστών - Φοροτεχνικών συνεπάγεται την ανεπιφύλακτη αποδοχή και των παραπάνω.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
2023

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β. ΚΟΛΛΙΑΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ο.Ε.Ε.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΟΥΣΟΥΝΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΜΑΡΙΑ ΒΟΥΡΓΑΝΑ
ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΝΩΤΗΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΗΛ. 213-214-1800

e-mail: press@oe-e.gr

[facebook.com/oikonegr](https://www.facebook.com/oikonegr)

twitter.com/oikonomiko_epim

[youtube.com/user/oikonee](https://www.youtube.com/user/oikonee)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 12-14,

10563 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 213-214-1800

www.oe-e.gr

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΤΗΛ.: 213-214-1870

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΕΤΑΝΗΣ

fetanisiaannis.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

PRINTECO ΕΠΕ

Βερανζέρου 59, 10438, ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 2108075620

www.printeco.gr

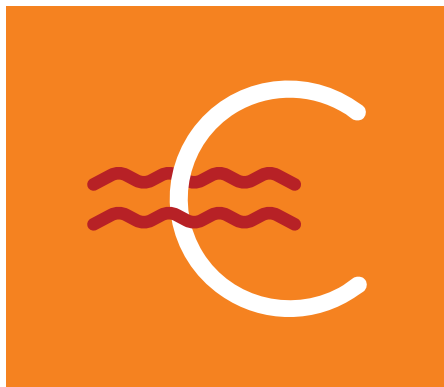
Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή
ή μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο όλου
ή μέρους του περιοδικού χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

Τα άρθρα που φιλοξενούνται στο περιοδικό εκφράζουν
αποκλειστικά την άποψη των αρθρογράφων τους.

8

**Κλιματική αλλαγή
και οικονομικές επιπτώσεις**

Του Κωνσταντίνου Β. Κόλλια

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

18

**Κλιματική κρίση: Οι κίνδυνοι,
οι δράσεις και οι ευκαιρίες**

Της Θεοδώρας Αντωνάκης

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

28

**Δείκτες
Οικονομίας**

12

**Απροετοίμαστη η χώρα απέναντι
στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής**

Του Φραγκίσκου Παρασούρη

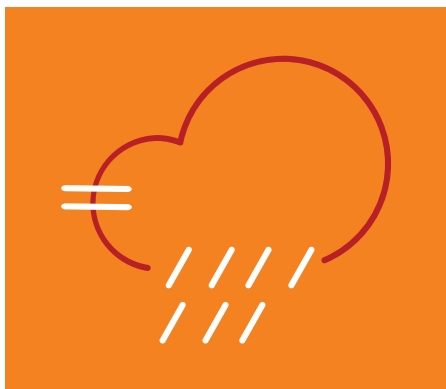
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

20

**Κλιματική αλλαγή
και οικονομικές επιπτώσεις**

Της Φοίβης Κουντούρη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

10

Η κλιματική κρίση ξεπερνά τα εθνικά σύνορα και επιτάσσει συλλογικές λύσεις

Του Θόδωρου Σκυλακάκη

14

Κλιματική αλλαγή και οικονομία

Του Παναγιώτη Ρουμελιώτη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

16

Κλιματική αλλαγή, επιπτώσεις στην οικονομία και λύσεις

Του Χρήστου Σ. Ζερεφού

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

22

Η πρόκληση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για την ελληνική οικονομία

Του Ηλία Ντεμιάν

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

24

Κλιματική αλλαγή και πράσινη μετάβαση

Του Γρηγόρη Λιονή

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

26

Δείκτες Οικονομίας

Κλιματική κρίση και οικονομία

Η κλιματική κρίση είναι εδώ. Οι καύσωνες, οι πυρκαγιές και οι πλημμύρες προειδοποιούν με τον πλέον ισχυρό τρόπο ότι η δημοσιονομική πολιτική αλλά και οι απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις δυνάμεις της φύσης.

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, η πορεία της κλιματικής αλλαγής δεν μπορεί να αναστραφεί. Μπορεί, όμως, να μετριαστούν οι επιπτώσεις στη ζωή των πολιτών και στην οικονομία. Οι καύσωνες και οι πυρκαγιές του φετινού καλοκαιριού στοίχησαν περισσότερο σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος, απειλώντας τον τουρισμό και την αγροδιατροφική αλυσίδα.

Το καταστροφικό πέρας του «Daniel» στη Θεσσαλία στις αρχές Σεπτεμβρίου στοίχισε τη ζωή σε 17 ανθρώπους και προκάλεσε ανυπολόγιστες ζημιές σε καλλιέργειες, ζωικό κεφάλαιο, υποδομές και δίκτυα. Επίσης, εκατοντάδες κατοικίες και επιχειρήσεις συμπεριλαμβανομένου και του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού τους, των αποθεμάτων καθώς και διαρκών καταναλωτικών αγαθών έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές.

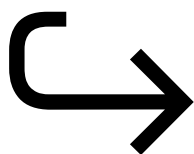
Η κλιματική αλλαγή, με τα έντονα καιρικά φαινόμενα και την αύξηση της θερμοκρασίας, επηρεάζει τον πρωτογενή τομέα, διαπερνά τον τουρισμό και έχει αντίκτυπο στα δημοσιονομικά μεγέθη. Η Τράπεζα της Ελλάδος, έχει υπολογίσει ότι το κόστος της κλιματικής αλλαγής στη χώρα μας μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα θα υπερβεί τα 700 δις. ευρώ.

Η καταστροφή της πρωτογενούς παραγωγής επηρεάζει άμεσα τον πληθωρισμό και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Δηλαδή προκαλεί αυξήσεις τιμών και μείωση της ανταγωνιστικότητας, νέο πληθωριστικό κύκλο που απειλεί την ανάπτυξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι χωρίς το κόστος των φυσικών καταστροφών το πρωτογενές πλεόνασμα θα μπορούσε φέτος να προσεγγίσει το 2% του ΑΕΠ αλλά λόγω του «Daniel» εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 1,1% του ΑΕΠ.

Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων έχει αντίκτυπο στον τουρισμό με τους αναλυτές να προβλέπουν αλλαγές στον χάρτη των τουριστικών προορισμών. Νότιες περιοχές θα γίνουν πιο ζεστές και πιο αποπνικτικές, με αποτέλεσμα το καλοκαίρι να κερδίζουν τουρισμό πιο ψυχρές περιοχές που σήμερα δεν γνωρίζουν καλοκαιρινό τουρισμό.

Επίσης χωρίς πρώτες ύλες ή με περισσότερες εισαγωγές και αύξηση του κόστους παραγωγής δημιουργούνται νέες συνθήκες στη μεταποίηση. Επηρεάζονται οι αλυσίδες ανεφοδιασμού. Δημιουργούνται νέες ανάγκες για υπηρεσίες και για περισσότερο πράσινο αποτύπωμα. Επομένως στην οικονομία και το επιχειρείν θα πρέπει πλέον να εξετάζονται και να λαμβάνονται υπόψη οι νέες συνθήκες που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή.

Τα «Οικονομικά Χρονικά» στο νέο τεύχος ανοίγουν το φάκελο της κλιματικής αλλαγής και τις συνέπειες στην οικονομία με τους αρθρογράφους να κρούουν το καμπανάκι κινδύνου και να αναδεικνύουν την επείγουσα ανάγκη για δράση.

Κλιματική αλλαγή και οικονομικές επιπτώσεις

Του Κωνσταντίνου Β. Κόλλια
Προέδρου του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

Στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, αρχίσαμε να μαθαίνουμε για κάποια περιβαλλοντικά φαινόμενα, τα οποία οφείλονταν στην ανθρώπινη παρέμβαση, που είχε αρχίσει να οδηγεί σε αυτό, που σήμερα αποκαλούμε, «κλιματική αλλαγή».

Οι επιστήμονες μιλούσαν για το Ελ Νίνιο, ένα φαινόμενο το οποίο προκαλεί - μεταξύ άλλων - έντονες βροχοπτώσεις σε ασυνήθιστες εποχές, ανάλογα με τα δεδομένα της εκάστοτε περιοχής.

Πρόκειται για φαινόμενο, την ένταση του οποίου αργήσαμε - ευτυχώς - πολύ να βιώσουμε στην Ελλάδα.

Αλλά συμβαίνει πλέον και εδώ.

Και είναι ένα από τα πολλά, καταγεγραμμένα επωνύμως ή μη, φαινόμενα, τα οποία συναντάμε με αυξανόμενη συχνότητα.

Σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο.

Η κλιματική αλλαγή, λοιπόν, είναι εδώ.

Και πλήττει τα πάντα, σε έναν απόλυτα φαύλο κύκλο:

Εμείς καταστρέφουμε το περιβάλλον, με τις κάθε είδους «παρεμβάσεις» μας.

Στη συνέχεια, οι επιπτώσεις αυτών των «παρεμβάσεων» οδηγούν σε ραγδαία αλλαγή των κλιματικών συνθηκών.

Και, με τη σειρά τους, καταστρέφουν ξανά, με άλλο τρόπο, το περιβάλλον.

Εκτός αυτού, πλήττεται σημαντικά και η οικονομία.

Τα έντονα καιρικά φαινόμενα, όπως οι πυρκαγιές, οι πλημμύρες, η ξηρασία και οι έντονοι παγετοί προκαλούν σημαντικές ζημιές τόσο στις περιουσίες των νοικοκυριών, όσο και στις εγκαταστάσεις των επιχειρήσεων.

Πρόκειται για ζημιές, με πολλαπλό επιβαρυντικό αποτέλεσμα, καθώς:

- Απαιτούνται σημαντικά κονδύλια για αποζημιώσεις σε όλους τους πληγέντες και αποκατάσταση των υποδομών.
- Η παραγωγή πηγαίνει πίσω, λόγω των ζημιών στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- Στον γεωργικό τομέα, καταστρέφονται αποθέματα και αχρηστεύονται καλλιεργήσιμες εκτάσεις.

Αυτές και πλήθος άλλων ζημιών οδηγούν σε προβλήματα στην εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού, στην οικονομική διαχείριση νοικοκυριών και επιχειρήσεων, στην πορεία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών - αφού απαιτούν εισαγωγές για την κάλυψη της ζήτησης, λόγω της καταστροφής της παραγωγής.

Τι σημαίνουν όλα αυτά;

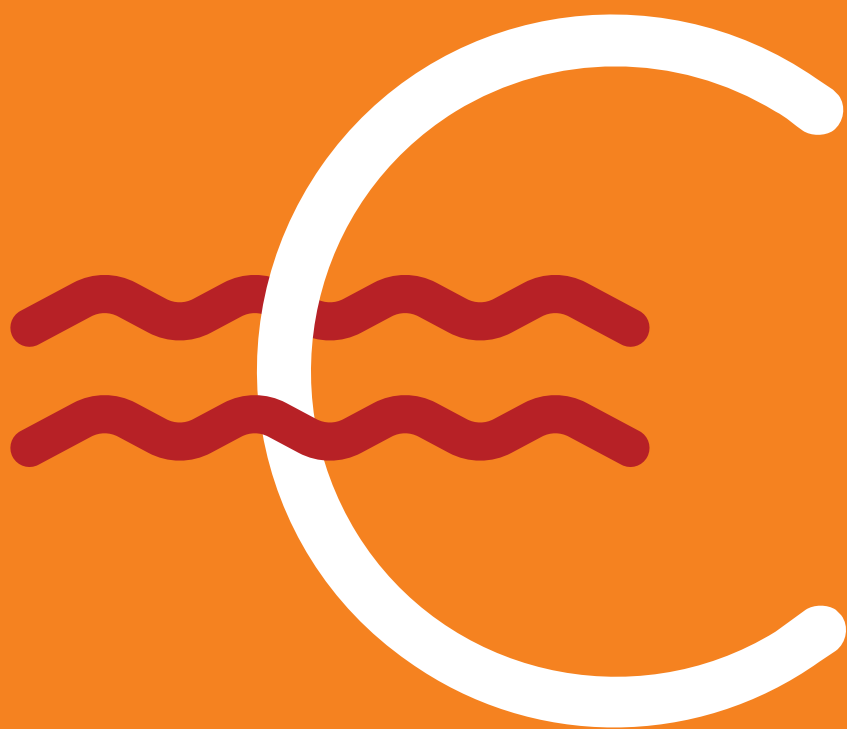
Ότι βρισκόμαστε σε μια εντελώς νέα κατάσταση, πρωτόγνωρη για όλους, που συνεπάγεται και νέα δεδομένα.

Συνεπώς, απαιτείται σοβαρός και διαρκώς επικαιροποιούμενος σχεδιασμός, ο οποίος να λαμβάνει υπόψη του όλα αυτά τα στοιχεία και να λειτουργεί προληπτικά, στον οικονομικό σχεδιασμό.

Ταυτόχρονα, και για να περιοριστούν οι παράπλευρες συνέπειες, απαιτείται η προσαρμογή των συστημάτων παραγωγής και λειτουργίας των επιχειρήσεων, αλλά και της καθημερινότητας των νοικοκυριών, σε φιλική προς το περιβάλλον προσέγγιση, στο μέτρο του δυνατού και με βάση πάντα τις οικονομικές δυνατότητες κάθε μονάδας.

Στο Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, παρακολουθούμε πάντα τις εξελίξεις και ανοίγουμε τη συζήτηση για τα σχετικά θέματα.

Αυτό κάνουμε και με αυτό το τεύχος των Οικονομικών Χρονικών, μέσω του οποίου επιδιώκουμε να δούμε πολύπλευρα τις διαστάσεις της κλιματικής αλλαγής.

Η κλιματική κρίση ξεπερνά τα εθνικά σύνορα και επιτάσσει συλλογικές λύσεις

Του Θόδωρου Σκυλακάκη
Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Βρισκόμαστε στην πρώτη φάση της κλιματικής κρίσης και έχουμε έρθει, ήδη, αντιμέτωποι με φαινόμενα ισχυρής έντασης. Αυτό σημαίνει πως ο χρόνος προσαρμογής που έχουμε -βάσει των νέων κλιματικών συνθηκών- είναι εξαιρετικά περιορισμένος, γι' αυτό και πρέπει να κινηθούμε με μεγάλη ταχύτητα.

Σε αυτήν την κατεύθυνση, προτεραιότητά μας αποτελεί η ανάπτυξη πολιτικών, με έμφαση στην έννοια της ανθεκτικότητας, με την ιεράρχηση: ανθρώπινη ζωή, κρίσιμες δημόσιες υποδομές, ιδιωτική περιουσία. Και αυτή η επένδυση στην ανθεκτικότητα πρέπει να γίνει, πρωτίστως, διότι δεν μπορεί να προβλεφθεί, με βεβαιότητα, κάθε πότε θα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως η πρόσφατη κακοκαιρία «Daniel» και οι ακραίοι καύσωνες και οι πυρκαγιές.

Εξίσου καλά πρέπει να είναι τα αντανακλαστικά μας και στην υλοποίηση αυτών των κρίσιμων πολιτικών. Στην πράξη, δεν πρέπει να υπάρξει καμία χρονοτριβή στη διενέργεια των διαγωνισμών, στην εκπόνηση περιβαλλοντικών μελετών, στη θεσμοθέτηση Προεδρικών Διαταγμάτων, κ.λπ.

Και βέβαια η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή καθιστά επιτακτική την ανάγκη εξεύρεσης πρόσθετων πόρων. Οι εθνικοί δεν επαρκούν, όχι μόνο στην περίπτωση της Ελλάδας, για καμία ευρωπαϊκή χώρα. Αυτό που πρέπει να εμπεδωθεί, εγκαίρως, είναι πως η δυναμική της κλιματικής αλλαγής υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα και ειδικά η Νότια Ευρώπη, που είναι εξαιρετικά ευάλωτη στην κλιματική κρίση, πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά.

Εμείς από την πλευρά μας, πρέπει να διεκδικήσουμε και να αξιοποιήσουμε -με τον καλύτερο δυνατό τρόπο- περισσότερους ευρωπαϊκούς πόρους για το περιβάλλον και για την πράσινη μετάβαση, που είναι η μόνη ελπίδα μας μεσομακροπρόθεσμα να περιορίσουμε την επερχόμενη κλιματική κρίση.

Στο πλαίσιο αυτό, ήδη, υλοποιούνται έργα και προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την εξοικονόμηση ενέργειας σε νοικοκυριά, αλλά και για την εξοικονόμηση και

αποθήκευση ενέργειας στις επιχειρήσεις.

Επιπρόσθετα, έχουμε δρομολογήσει νέα μεγάλα έργα πράσινης ενεργειακής μετάβασης, αξιοποιώντας πόρους από το REPowerEU του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (795 εκατ. ευρώ για αποθήκευση ενέργειας, εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε στέγες, ενεργειακή εξοικονόμηση σε επιχειρήσεις, δημιουργία πιλοτικών έργων υδρογόνου και βιομεθανίου, δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, κ.λπ.).

Παράλληλα, στόχος μας είναι να στραφούμε σε πιο φιλικές προς το περιβάλλον μορφές παραγωγής ενέργειας. Η αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) μπορεί να συμβάλει, καθοριστικά, στη βιωσιμότητα της οικονομίας μας. Γι' αυτό και καταβάλλουμε προσπάθεια για να επιταχυνθεί -στο μέτρο του εφικτού, καθώς απαιτούνται πρόσθετες επενδύσεις στην αποθήκευση- η περαιτέρω αξιοποίηση των φωτοβολταϊκών, των αιολικών, των μικρών υδροηλεκτρικών της γεωθερμίας κ.λπ.

Τα βήματα που έχουμε κάνει προς αυτήν την κατεύθυνση είναι σημαντικά. Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον Ελλήνων και διεθνών επενδυτών. Χαρακτηριστικά επισημαίνεται πως την περασμένη τετραετία της διακυβέρνησής μας συνδέθηκαν νέες ΑΠΕ, περίπου 5 GW. Το 2022 ήταν χρονιά ρεκόρ, καθώς συνδέθηκε 1,6 GW νέων έργων και όλα τα στοιχεία δείχνουν πως το 2023 θα είναι ακόμη καλύτερη χρονιά για τον τομέα των ΑΠΕ.

Τέλος, για την προστασία των δασών μας, στον πυρήνα των πολιτικών που υλοποιούμε βρίσκεται η πρόληψη. Πέραν των προγραμμάτων (π.χ. Antinero), που είναι εν εξελίξει και αφορούν σε καθαρισμούς δασών και δασικών εκτάσεων, δίανοιξη και συντήρηση δασικών δρόμων, αντιπυρικές ζώνες κ.λπ., καταρτίζουμε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης των δασών, το οποίο θα νομοθετηθεί μέχρι το τέλος του χρόνου.

Οι αποτελεσματικές πολιτικές είναι η μόνη απάντηση στη διαρκή, άνιση και αναπόφευκτη μάχη με την κλιματική κρίση.

“

Πρέπει να διεκδικήσουμε και να αξιοποιήσουμε περισσότερους ευρωπαϊκούς πόρους για το περιβάλλον και για την πράσινη μετάβαση, που είναι η μόνη ελπίδα μας μεσομακροπρόθεσμα να περιορίσουμε την επερχόμενη κλιματική κρίση.

Απροετοίμαστη η χώρα απέναντι στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής

Του Φραγκίσκου Παρασούρη

Βουλευτή ΠΑΣΟΚ-Κίνημα Αλλαγής,
Υπευθύνου Κοινοβουλευτικού Τομέα Ενέργειας

Η κλιματική αλλαγή είναι ένα παγκόσμιας κλίμακας πρόβλημα. Το πώς ή σε ποιο βαθμό μπορεί να αντιμετωπιστεί είναι ένα κολοσσιαίο θέμα, ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση αυτής της γενιάς. Η συμφωνία του Παρισιού, με τους φιλόδοξους στόχους της, φαίνεται «ελλειμματική» τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Δημοσιευμένες μελέτες, καταδεικνύουν πως οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη δημοσιονομική σταθερότητα μεταδίδονται κυρίως μέσω δύο διαύλων: αφενός μέσα από την επίδραση στο ΑΕΠ (μακροοικονομικές επιπτώσεις) και αφετέρου μέσα από την επίδραση στα φορολογικά έσοδα και στις δημόσιες δαπάνες που συνδέονται με τα υιοθετούμενα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου και, κατ' επέκταση, στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα και στη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις στο ΑΕΠ συνδέονται με τις διαταραχές στην προσφορά και τη ζήτηση της οικονομίας που προκαλούνται από τις κλιματικές και εν γένει περιβαλλοντολογικές ανατροπές. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα επηρεάζουν αρνητικά τις παραγωγικές δυνατότητες του πρωτογενούς τομέα, προκαλούν απώλειες στον κεφαλαιακό εξοπλισμό, τις υποδομές και τα περιουσιακά στοιχεία, ενώ επηρεάζουν αρνητικά την παραγωγικότητα της εργασίας, το εισόδημα και την απασχόληση, τον πλούτο και, κατά συνέπεια, την κατανάλωση, τις επενδύσεις και την οικονομική μεγέθυνση.

Στην Ελλάδα, οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής θα εστιαστούν, κατά κύριο λόγο, στη γεωργική παραγωγή, καθώς η μείωση των βροχοπτώσεων και η έλλειψη υγρασίας θα επηρεάσουν την ποσότητα της παραγωγής και το είδος των καλλιεργειών σε πολλές περιοχές της χώρας. Στον τουρισμό, οι συνέπειες θα είναι εξίσου σημαντικές, καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα του

πανευρωπαϊκού προγράμματος PESETA εκτιμάται πως, σε περίπτωση που η μέση θερμοκρασία αυξηθεί κατά 2,5 βαθμούς Κελσίου, θα προκύψει μείωση διανυκτερεύσεων στη χώρα κατά 1% και απώλειες εσόδων για την τουριστική βιομηχανία της τάξης των 825 εκατ. ευρώ ετησίως. Σε διεθνές επίπεδο έρευνες κορυφαίων ακαδημαϊκών και ερευνητικών κέντρων αποδεικνύουν πως οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να μειώσουν κατά 11% έως 14% την παγκόσμια οικονομική παραγωγή έως το 2050. Τονίζεται, μάλιστα, πως η ετήσια παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα θα μειωθεί έως και κατά 23 τρις. δολάρια ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής.

Το σίγουρο είναι ότι η χώρα μας είναι αυτή τη στιγμή εντελώς απροετοίμαστη. Χρειάζεται υποδομές, μια σειρά από προσαρμογές και εκπαίδευση του κρατικού μηχανισμού, αλλά χρειάζεται και η προσαρμογή του παραγωγικού μοντέλου της χώρας υπό το πρίσμα ενός μακρόχρονου σχεδιασμού.

Η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλού άνθρακα μέχρι το 2050, σημαίνει σταδιακή απεξάρτηση από τη χρήση ορυκτών καυσίμων προς όφελος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και έμφαση σε δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στις μεταφορές και στα κτίρια. Χρειάζεται η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου της χώρας, ώστε να ενσωματώνεται η διάσταση της κλιματικής αλλαγής σε όλα τα σχετικά προγράμματα και σχέδια. Απαιτείται η προετοιμασία ειδικών σχεδίων για τους κλάδους που θα πληγούν από την κλιματική αλλαγή (πρωτογενής τομέας, τουρισμός κ.λπ.) και τις περιοχές που θα πληγούν από την κλιματική αλλαγή εντός της επόμενης πενταετίας. Χρειάζεται αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τις ιδιωτικές επενδύσεις, ώστε να ενισχύονται εγχώριες παραγωγικές δραστηριότητες που

“

Η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, προϋποθέτει κυρίως πολιτική βούληση να κινηθεί το κράτος και η χώρα συνολικά με άλλον ρυθμό και έξω από τα συνηθισμένα.

υποστηρίζουν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και η προσαρμογή του Εθνικού Συστήματος Υγείας στις νέες προκλήσεις που δημιουργούνται για τον πληθυσμό, αποτελούν προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν στο δημόσιο διάλογο άμεσα.

Άλλωστε, η εμπειρία της πανδημίας αύξησε σημαντικά τις διαστάσεις της πολιτικής προστασίας και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ένωση θα καταστεί κατ' ανάγκην «Ένωση Πολιτικής Προστασίας» και το δικό μας κράτος πρέπει να οργανωθεί άμεσα και τάχιιστα ως «κράτος πολιτικής προστασίας». Αυτή είναι μια επιλογή δημοσιονομική, διοικητική, κοινωνική αλλά και αναπτυξιακή. «Ένα κατά

κυριολεξία εθνικό σχέδιο ανασυγκρότησης με ανάλογο αναπροσανατολισμό των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, του ΕΣΠΑ και της ΚΑΠ». Πέρα και πάνω από όλα η αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, προϋποθέτει κυρίως πολιτική βούληση να κινηθεί το κράτος και η χώρα συνολικά με άλλον ρυθμό και έξω από τα συνηθισμένα. Η εμπειρία της πανδημίας κατέδειξε ότι είμαστε υποχρεωμένοι να αξιοποιήσουμε αυτή την τραυματική εμπειρία και να την προσαρμόσουμε στη νέα κλίμακα επιτακτικών αναγκών. Το ΠΑΣΟΚ-Κίνημα Αλλαγής θα επιτελέσει και σε αυτό το πεδίο το εθνικό του καθήκον με υπευθυνότητα.

Κλιματική αλλαγή και οικονομία

Του Παναγιώτη Ρουμेलιώτη

Ομότιμου Καθηγητή Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας του Παντείου Πανεπιστημίου, πρώην αναπληρωτή εκτελεστικού διευθυντή του ΔΝΤ

Τα καλοκαίρια των δύο τελευταίων ετών, ο κόσμος έχει πληγεί από ευρεία κλιματικά φαινόμενα, όπως η αύξηση της θερμοκρασίας της γης (ήταν κατά 0,66% υψηλότερη σε σχέση με την περίοδο 1991-2020), προκαλώντας μεγάλες πυρκαγιές, σοβαρή ξηρασία, καταιγίδες, πλημμύρες κ.α. Για παράδειγμα, το καλοκαίρι που διανύσαμε (2023), η θερμοκρασία έφτασε στους 53,3 °C στην Κοιλιάδα του Θανάτου στις ΗΠΑ, 52,2 °C σε ορισμένες περιοχές της Κίνας, 50,4 °C στο Μαρόκο και το Ιράν, 48,2 °C στη Σαρδηνία και 49 °C στο Αλγέρι.

Η Ελλάδα γνώρισε πρωτόγνωρες πυρκαγιές (1,7 εκατ. στρέμματα κάηκαν σε Ρόδο, Έβρο, Κέρκυρα και Εύβοια), όπως και ο Καναδάς (160 εκατ. στρέμματα καμένης γης), οι ΗΠΑ (Χαβάνη και Καλιφόρνια), η Ιταλία, η Αλγερία, η Ρωσία, οι Σκανδιναβικές χώρες κ.ά. Παράλληλα, πλημμύρες έπληξαν με σφοδρότητα την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Σλοβενία, την Τουρκία και άλλες βαλκανικές χώρες, καθώς και την Κίνα, το Πακιστάν κ.ά. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα, ενώ ήταν σταθερά και ήπια κατά την περίοδο 1940-1970, άρχισαν να εντείνονται από τη δεκαετία του 2000 και κορυφώθηκαν από το 2020.

Η κλιματική αλλαγή προκαλεί σημαντικές παρενέργειες στην οικονομία, όπως μείωση της αγροτικής παραγωγής, του τουρισμού, της αλιείας, της παραγωγικότητας της εργασίας, της ενέργειας κ.ά. Η ομάδα επιστημόνων του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή (GIEG) υπολόγισε ότι οι ζημιές που προκαλεί η κλιματική αλλαγή έφτασαν τα 3.640 δισ. δολάρια κατά την περίοδο 1970-2019. Πρόσφατα, η Allianz εκτίμησε ότι το ΑΕΠ θα περιοριστεί το 2023 κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες στην Κίνα, 0,3 στις ΗΠΑ, 1,0 στην Ισπανία, 0,9 στην Ελλάδα, 0,5 στην Ιταλία, 0,7 στην Πορτογαλία και 0,6 σε παγκόσμια κλίμακα.

Αν δε ληφθούν δραστικά μέτρα για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας της γης,

δηλαδή τον μηδενισμό των εκπομπών CO₂, που οφείλονται κατά 88% στη χρήση ορυκτών καυσίμων, η θερμοκρασία της γης θα αυξηθεί κατά 4°C, σε σχέση με την προβιομηχανική εποχή, το 2100 (GIEG).

Η διεθνής κοινότητα βρίσκεται ενώπιον ενός σοβαρού διλήματος: Από τη μια το κόστος της ενεργειακής μετάβασης είναι υψηλό, αλλά από την άλλη εκείνο της αδράνειας, στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, θα είναι ακόμα υψηλότερο.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της διεθνούς συμφωνίας του ΟΗΕ (CoP) για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας στον 1°C, εκτιμάται ότι θα χρειαστούν ετήσιες επενδύσεις, κυρίως σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, περίπου 4.000 δισ. μέχρι το 2030 (ή το 4% του παγκόσμιου ΑΕΠ), έναντι 1.400 δισ. που επενδύθηκαν το 2022 σε καθαρές ενεργειακές τεχνολογίες.

Το κόστος από την αδράνεια στο θέμα της κλιματικής αλλαγής εκτιμάται στα 1900 δισ. ετησίως μέχρι το 2100, δηλαδή θα είναι πολλαπλάσιο από εκείνο της ενεργειακής μετάβασης. Συνολικά 136 χώρες έχουν υπογράψει τη συμφωνία CoP του ΟΗΕ και δεσμεύτηκαν να μηδενίσουν τις εκπομπές τους CO₂ μέχρι το 2050 ή 2060 (π.χ. Κίνα, Ρωσία κ.ά.).

Βασικό κίνητρο για την ενεργειακή μετάβαση αποτελεί σήμερα το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, που είναι χαμηλότερο από εκείνο των ορυκτών καυσίμων. Ωστόσο, υπάρχουν σοβαρά εμπόδια στην πορεία για την επίτευξη των στόχων της CoP:

- Ο ρωσο-ουκρανικός πόλεμος και οι γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί (π.χ. Κίνα - ΗΠΑ) ενδέχεται να καθυστερήσουν την υλοποίηση των στόχων της CoP.

- Η αύξηση της τιμής της ενέργειας, μετά τον πόλεμο αυτό, οδήγησε σε επαναφορά της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω φθηνότερων

“

Η κλιματική αλλαγή προκαλεί σημαντικές παρενέργειες στην οικονομία, όπως μείωση της αγροτικής παραγωγής, του τουρισμού, της αλιείας, της παραγωγικότητας της εργασίας, της ενέργειας.

ορυκτών καυσίμων (π.χ. κάρβουνο).

- Ο πληθωρισμός προκάλεσε την αντίδραση των Κεντρικών Τραπεζών με αύξηση των επιτοκίων, που θα αποθαρρύνουν ή θα καθυστερήσουν τις επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

- Η ανάγκη επιβολής ή αύξησης του φόρου εκπομπών CO₂ και η εφαρμογή του στα εισαγόμενα προϊόντα, θα συντελέσει στην αύξηση των τιμών, που μπορεί να προκαλέσει με τη σειρά του κοινωνική αναταραχή (βλ. Κίνημα «κίτρινων γιλέκων» στη Γαλλία). Έχει εκτιμηθεί ότι ο φόρος CO₂ θα πρέπει, για να είναι συμβατός με εκείνον της αύξησης της θερμοκρασίας της γης μέχρι το 2100, να καθοριστεί στα 200 δολάρια ανά τόνο CO₂ μέχρι το 2035, έναντι 2 δολαρίων σήμερα στον κόσμο και 85 ευρώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

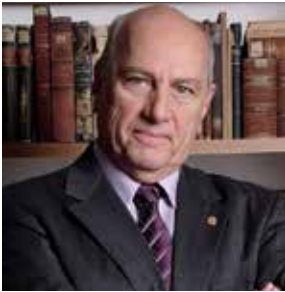
- Οι γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί και η μερική αποπαγκοσμιοποίηση οδήγησε σε κατακερματισμό του κόσμου και σε αυξήσεις τιμών στην παραγωγική διαδικασία, διατηρώντας τον πληθωρισμό σε υψηλά επίπεδα και καθιστώντας δυσχερέστερη τη χρηματοδότηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από τις επιχειρήσεις.

- Η επιβράδυνση της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και το υψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος περιορίζουν σημαντικά τη χρηματοδότηση της ενεργειακής μετάβασης από δημόσιους

και ιδιωτικούς πόρους. Από την πλευρά τους οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρείες αλλά και τα funds, επιδιώκουν να μειώσουν το ρίσκο της χρηματοδότησης επιχειρήσεων που λειτουργούν με ορυκτά καύσιμα (η έκθεση τους σε τέτοιες επιχειρήσεις υπολογίζεται σε 486.600 δισ. δολάρια). Έτσι, προσπαθούν να περιορίσουν τα μελλοντικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τις ανάγκες για ανακεφαλαιοποίησή τους.

Ωστόσο, η ενεργειακή μετάβαση αποτελεί αδιαμφισβήτητα αναγκαιότητα. Μπορεί να χρηματοδοτηθεί, αφού οι διάφορες χώρες διακόπτουν σταδιακά την επιχορήγηση των βιομηχανιών ορυκτών καυσίμων (το ΔΝΤ εκτίμησε το ύψος των επιχορηγήσεων αυτών στα 6.000 δισ. δολάρια ή 6,8% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2020). Επίσης, οι δημόσιες επιχορηγήσεις για ενεργειακές επενδύσεις, συμβατές με την κλιματική αλλαγή, μπορούν να χρηματοδοτηθούν και από τους κρατικούς προϋπολογισμούς (π.χ. με φόρους από τον μεγάλο πλούτο ή/και με μείωση άλλων δαπανών εκτός των κοινωνικών), καθώς και με χαμηλότοκα δάνεια. Επίσης, οι αναπτυγμένες χώρες θα πρέπει να αυξήσουν τα κονδύλια για τη στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, ώστε να υλοποιήσουν τις δεσμεύσεις τους στο πλαίσιο της CoP.

Κλιματική αλλαγή, επιπτώσεις στην οικονομία και λύσεις

Του Χρήστου Σ. Ζερεφού

Γενικού Γραμματέα της Ακαδημίας Αθηνών,
Εθνικού Εκπροσώπου για την Κλιματική Αλλαγή

Η ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της στην οικονομία, την κοινωνία και στο περιβάλλον έχουν αρχίσει να απαριθμούνται σε πάρα πολλές χώρες. Αιτία είναι η τάση αύξησης της συχνότητας και της έντασης ακραίων περιβαλλοντικών καταστάσεων.

Το έτος 2023 θα είναι το έτος που θα θυμόμαστε στην Ελλάδα για πάρα πολλά χρόνια γιατί στο έτος αυτό έπεσε η μισή βροχή τον χειμώνα και είχαμε το θερμότερο Ιούλιο-Αύγουστο από τότε που υπάρχουν μετρήσεις. Επίσης, είχαμε δύο τουλάχιστον mega-πυρκαγιές και μία μοναδική καταιγίδα που εγκλωβίστηκε πάνω από περιοχές της Ελλάδας που τις πλημμύρισε και σε διάστημα περίπου δύο εβδομάδων άλλη μία, η οποία καθυστέρει να ολοκληρώσει τον κύκλο της ζωής της.

Αιτία της πρόσφατης αναστάτωσης στο κλίμα είναι η υπερθέρμανση των υδάτων της Μεσογείου καθώς και των παγκόσμιων ωκεανών. Οι επιφανειακές θερμοκρασίες της θάλασσας ξεπέρασαν τις κανονικές για την εποχή τιμές κατά 3 περίπου βαθμούς σε πολλές περιοχές, οι οποίες έδωσαν ισχυρά φαινόμενα εξάτμισης και συντήρησης ακραίων καιρικών φαινομένων από τον Καναδά μέχρι και την Κίνα.

Το 2023 είναι το έτος με τους θερμότερους ωκεανούς και την μικρότερη παγοκάλυψη στην Ανταρκτική αλλά ταυτόχρονα για τη χώρα μας, μας θυμίζει τους υπολογισμούς που πραγματοποιήθηκαν από την Επιτροπή Μελέτης της Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ) στην Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία υπολόγισε στην πρώτη φάση ότι το κόστος της Κλιματικής Αλλαγής στη χώρα μας μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα θα υπερβεί τα 700 δισ. ευρώ.

Το κόστος αυτό μπορεί να μειωθεί με επιμέλεια στην προσαρμογή, μέχρι και του ποσού των 400 περίπου δισ. ευρώ. Το κόστος του Daniel ανεπίσημες πληροφορίες το τοποθετούν άνω των 5 δισ. ευρώ. Το κόστος του συνδυασμού Daniel με

Elias είναι ακόμη μεγαλύτερο και αν συνεχισθεί η υπερθέρμανση των θαλασσών είναι προφανές ότι η Κλιματική Αλλαγή βιάζεται να επαληθεύσει τις προβλέψεις που κάναμε στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Η παγκόσμια κοινότητα οφείλει στο μέλλον των απογόνων μας τουλάχιστον να προσαρμοσθεί και να βελτιώσει το ποσοστό συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα σε κάθε χώρα. Ειδικά στην Ευρώπη, η ΕΕ έχει δεσμευθεί για αύξηση αυτού του ποσοστού στο 80% το 2023 και την πλήρη απαλλαγή από τα ορυκτά καύσιμα το 2050. Τα μοντέλα μας στην Ακαδημία Αθηνών δείχνουν ότι αν δεν προσαρμοσθούμε και δεν ακολουθήσουμε αυτές τις παγκόσμιες οδηγίες, μετά το 2050-60 δεν θα υπάρχει δρόμος επιστροφής. Είναι αναγκαίος ο στρατηγικός επανασχεδιασμός της αλληλεπίδρασης της κλιματικής κρίσης και των πάσης φύσεως υποδομών μας καθώς επίσης και η επιβολή της εφαρμογής των κειμένων πολεοδομικών και εγχειρίδιων εργασιών εγκαταστάσεων. Από τους δρόμους και τα γεφύρια μέχρι το σπίτι του καθενός, επείγουσα ανάγκη είναι να χαρακτηρισθούν όλα τα κτίσματα όχι μόνο για την ενεργειακή τους επάρκεια αλλά και για την επικινδυνότητα της έκθεσής τους σε ακραία καιρικά φαινόμενα ιδιαίτερα μεγάλης έντασης. Η πολυπλοκότητα του ανάγλυφου της χώρας και η ξηρασία γενικά του θέρους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μαζί με τον κίνδυνο κατολισθήσεων και συνέργειας των πλημμυρικών φαινομένων με τυχόν σεισμική δραστηριότητα. Η Ελλάδα αλλά και όλη η Ευρώπη και όλες οι χώρες πρέπει να αφυπνισθούν για να προστατέψουν τις ζωές και την περιουσία των κατοίκων του πλανήτη μας. Αν δεν κάνουμε τίποτα, το κόστος των φαινομένων αυτών σωρευτικά και αποπληθωρισμένα σε παγκόσμια κλίμακα θα υπερβεί τα 130 τρισ. δολάρια κατά τις εκτιμήσεις που κυκλοφορούν σε διάφορα Ινστιτούτα και Τράπεζες στο εξωτερικό.

“

Η Ελλάδα αλλά και όλη η Ευρώπη και όλες οι χώρες πρέπει να αφυπνισθούν για να προστατέψουν τις ζωές και την περιουσία των κατοίκων του πλανήτη μας.

Κλιματική κρίση: Οι κίνδυνοι, οι δράσεις και οι ευκαιρίες

Της Θεοδώρας Αντωνάκη

Διευθύντρια του Κέντρου Κλιματικής Αλλαγής και Βιωσιμότητας Τράπεζα της Ελλάδος

Οι τελευταίες φυσικές καταστροφές είναι ένα παρόν που πρέπει να κατανοήσουμε και να διαχειριστούμε. Το κλίμα πάντα άλλαζε και πάντα θα αλλάζει. Στην τρέχουσα φάση, αυτή της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής, αλλάζει με διαφορετικό τρόπο και κυρίως με μεγάλη ταχύτητα. Η φύση η ίδια αλλάζει σε κάτι που δεν είναι βιώσιμο για τον άνθρωπο, για τις υποδομές και τα συστήματα που έχει δημιουργήσει. Οι επιστημονικές προβλέψεις των φυσικών επιπτώσεων αυτής της παρέμβασης στο κλίμα είναι -και ήταν εδώ και δεκαετίες- γνωστές. Από τον όρο της κλιματικής αλλαγής μεταβήκαμε σε εκείνον της κλιματικής κρίσης και πιο πρόσφατα στον όρο της κλιματικής καταστροφής.

Στην Τράπεζα της Ελλάδος ξεκινήσαμε το 2009 τη μελέτη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, ενώ το 2011 εκτιμήσαμε το κόστος του σεναρίου μη δράσης, για την ελληνική οικονομία, σε 700 δις. ευρώ έως το 2100. Όσο το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής εξελίσσεται, αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Από τις σχετικές μελέτες αναγνωρίσαμε πολύ γρήγορα τη σημασία της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, ειδικά για μία χώρα όπως η Ελλάδα, η οποία οφείλει να ενισχύσει τη θωράκιση και την ανθεκτικότητά της εξίσου γρήγορα με τη μετάβαση σε οικονομία χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, κάτι που συμβαίνει ούτως ή άλλως με την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών.

Σε αυτό το πλαίσιο έχουμε συνυπογράψει με το ΥΠΕΝ μνημόνιο συνεργασίας από το 2014, ενώ το 2015 συνδράμαμε στη σύνταξη του σχεδίου της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Σήμερα συμμετέχουμε στο 8ετές έργο AdaptiveGreece (Life-IP AdaptInGR), υπό τον συντονισμό του ΥΠΕΝ και με τη συμμετοχή 18 ακόμα εταιρών, για τη δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης της προσαρμοστικής ικανότητας της χώρας μας, την κατάρτιση δεικτών, την υλοποίηση πιλοτικών έργων και μελετών επιπτώσεων, καθώς και την εκπόνηση της νέας εθνικής στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Πέρα από τη διάσταση του κινδύνου, στην

αλλαγή του κλίματος υπάρχει και η διάσταση της ευκαιρίας. Η μετάβαση, η προσαρμογή και οι σχετικές κλιματικές πολιτικές που τις υποστηρίζουν, δημιουργούν ευκαιρίες για ανάπτυξη νέων προϊόντων και τεχνολογιών, υποδομών, υπηρεσιών και νέων θέσεων εργασίας, όπως, για παράδειγμα, μέσα από την υλοποίηση έργων για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των προϊόντων, την ανάπτυξη νέων ενεργειακών συστημάτων ή την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας. Αντίστοιχα βέβαια, δημιουργούνται και κίνδυνοι για καθιερωμένες πρακτικές, τομείς ή περιοχές με ιδιαίτερη εξάρτηση σε ορυκτά καύσιμα. Για αυτόν τον λόγο, τα κράτη -και ειδικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή- σχεδιάζουν πολιτικές και μέτρα για δίκαιη μετάβαση, μια μετάβαση που θα δημιουργεί ευκαιρίες αλλά την ίδια στιγμή δεν θα αφήνει κανέναν πίσω.

Επιπλέον, τα επιχειρηματικά σχέδια που περιγράφουν πώς μία εταιρεία εξελίσσεται και μετασχηματίζει το επιχειρηματικό της μοντέλο, ώστε να μειώσει ή να μηδενίσει τις εκπομπές της και να προσαρμοστεί στην αλλαγή του κλίματος, αποτελούν και αυτά ευκαιρία ανάπτυξης.

Μία ανάπτυξη με ταυτόχρονη προστασία του κλίματος, της φύσης αλλά και της ίδιας της εταιρείας, η οποία έχει προσαρμοστεί στις νέες -εθνικές ή παγκόσμιες- πολιτικές, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τις προτιμήσεις των καταναλωτών και την αλλαγή του κλίματος. Απόρροια των παραπάνω είναι και η μείωση των κινδύνων, είτε αυτοί είναι φυσικοί είτε κίνδυνοι μετάβασης, οι οποίοι είναι πιθανό να σχετίζονται ακόμα και με δικαστικές προσφυγές, όταν η νομική βάση σχετίζεται με την παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων προστασίας της ζωής και του περιβάλλοντος.

Συνοψίζοντας, η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης οφείλει να αποτελεί προτεραιότητα για την ανθρωπότητα και τα κράτη, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Μειώνοντας τις πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις αυτής της κρίσης για τον άνθρωπο, το περιβάλλον και την οικονομία, μπορούμε να δημιουργήσουμε ευκαιρίες για περισσότερο βιώσιμη και συμπεριληπτική ανάπτυξη.

“

Όσο το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής εξελίσσεται, αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

Κλιματική αλλαγή και οικονομικές επιπτώσεις

Της Φοίβης Κουντούρη

Καθηγήτρια στη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διευθύντριας στο Εργαστήριο έρευνας για την κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα * (ReSEES) στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα κρίσιμο παγκόσμιο ζήτημα, που εκτός από τις σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την κοινωνία, έχει επίσης και τρομακτικό οικονομικό αντίκτυπο.

Σε αυτό το άρθρο, αναφερόμαστε στις πρόσφατες περιπτώσεις φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα, παραθέτουμε εκτιμήσεις για το μέγεθος της οικονομικής ζημιάς και κλείνουμε με ορισμένες πρωτοβουλίες που μπορούν να αναληφθούν για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Πρόσφατες φυσικές καταστροφές στην Ελλάδα

Η κλιματική αλλαγή εκδηλώνεται με αύξηση στη συχνότητα και στη σοβαρότητα των φυσικών καταστροφών (πυρκαγιά, πλημμύρα, χαλαζόπτωση, κ.α.). Παγκοσμίως, παρατηρείται άνοδος θερμοκρασιών και επιμηκυνόμενες περίοδοι ξηρασίας και καύσωνα, που αποτελούν τη βασική αιτία των ακραίων και αιγίδων που συνήθως ακολουθούν.

Στην Ελλάδα, το περασμένο καλοκαίρι, γίναμε μάρτυρες μιας καταστροφής εκτεταμένων δασικών εκτάσεων, μεταξύ των οποίων και σημαντικό ποσοστό προστατευόμενων περιοχών. Η φωτιά στην Πάρνηθα, έναν από τους πιο σημαντικούς Εθνικούς Δρυμούς, κατέστρεψε περισσότερα από 61.000 στρέμματα. Από αυτά, τα 31.230 ήταν προστατευόμενη περιοχή NATURA, ενώ άλλα 6.000 στρέμματα αποτελούσαν οικοσύστημα άγριας φύσης. Στον Έβρο, το δάσος της Δαδιάς υπέστη καταστροφή σε περισσότερα από 247.000 στρέμματα. Το συγκεκριμένο δάσος, είναι καταφύγιο πολλών ειδών ζώων και αποτελεί ένα ζωτικό οικοσύστημα για τα Βαλκάνια και την ευρύτερη περιοχή, με ό,τι αυτό σημαίνει σε όρους απώλειας της βιοποικιλότητας.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου, η Θεσσαλία βίωσε μια από τις μεγαλύτερες πλημμύρες στην ιστορία της Ευρώπης, από την καταιγίδα Daniel. Η δοκιμασία των κατοίκων και των υποδομών ήταν πρωτοφανής με τις πρώτες εκτιμήσεις να μιλούν για συνολικές ζημιές που θα ξεπεράσουν το 1 δισ. ευρώ. Οι εκτιμήσεις του Εθνικού Αστεροσκοπείου έδειξαν 600 χιλιοστά βροχής στο Βόλο το τριήμερο 4 με

7 Σεπτεμβρίου, στη Ζαγορά 910 χιλιοστά και στην Πορταριά 885 χιλιοστά, όταν στην καταστροφική κακοκαιρία ΙΑΝΟΣ πριν τρία χρόνια, το μέγιστο ύψος βροχής δεν ξεπερνούσε τα 320 χιλιοστά.

Οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τη Eurostat, οι οικονομικές συνέπειες των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα που αποδίδονται στην κλιματική αλλαγή, το χρονικό διάστημα 2016-2021, κόστισαν στη χώρα περίπου 2,03 δισ. ευρώ.

Σύμφωνα με την ΕΜΕΚΑ, το κόστος της κλιματικής αλλαγής στην ελληνική οικονομία μπορεί να υπερβεί τα 700 δισ. ευρώ έως το 2100, εάν δεν ληφθούν μέτρα πρόληψης, ενώ αν γίνουν επενδύσεις σε προσαρμογή, το κόστος αυτό μπορεί να μειωθεί κατά σχεδόν 30%.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι εάν η μέση παγκόσμια θερμοκρασία αυξηθεί κατά 1,5 βαθμό Κελσίου, το ελληνικό δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 2,6%.

Πιο αναλυτικά, οι τομείς της ελληνικής οικονομίας που επηρεάζονται άμεσα από την κλιματική αλλαγή είναι:

- Τουρισμός: Οι υψηλές θερμοκρασίες και οι καύσωνες μειώνουν το ενδιαφέρον των τουριστών να επισκεφθούν την Ελλάδα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, προκαλώντας απώλειες στον τουριστικό τομέα.

- Γεωργία: Οι παρατεταμένοι καύσωνες το καλοκαίρι και οι πλημμύρες το χειμώνα καταστρέφουν τις καλλιέργειες, οδηγώντας σε αύξηση των τιμών παραγωγής και των τιμών των προϊόντων. Η γεωργία είναι ένας από τους τομείς που αναμένεται να επηρεαστούν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή. Σύμφωνα με τη Eurostat, οι οικονομικές απώλειες λόγω των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία ανήλθαν σε 145 δισ. ευρώ στα κράτη μέλη της ΕΕ τη δεκαετία 2010-2020 και επιπλέον, εκτιμάται ότι οι απώλειες θα αυξάνονται κατά 2% κάθε χρόνο.

- Εμπόριο: Οι υψηλές θερμοκρασίες περιορίζουν την αγοραστική δραστηριότητα και επηρεά-

ζουν το λιανικό εμπόριο, με απώλειες στα έσοδα των νοικοκυριών και στην οικονομία συνολικά. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο των θερινών εκπτώσεων του 2023 το λιανικό εμπόριο κατέγραψε απώλειες τζίρου έως και 30% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

- Υποδομές: Οι υψηλές θερμοκρασίες επηρεάζουν την παραγωγικότητα της εργασίας, ειδικά στους τομείς που απαιτούν σωματική αντοχή, όπως ο τομέας των κατασκευών. Σύμφωνα με έρευνα που δημοσίευσε το Adrienne Arsht Rockefeller Institute, προβλέπεται ότι η Αθήνα θα χάσει 230 εκατ. ευρώ λόγω της μείωσης της παραγωγικότητας της εργασίας έως το 2050.

Οι αριθμοί και οι προβλέψεις που παρατίθενται αποδεικνύουν ότι η κλιματική αλλαγή είναι πραγματικότητα που απαιτεί συντονισμένες και αποφασιστικές δράσεις για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της οικονομίας και της κοινωνίας μας.

Λύσεις

Έρευνες δείχνουν ότι η καλύτερη στρατηγική για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η παγκόσμια υιοθέτηση της Ατζέντα 2030 και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), καθώς παρέχει έναν ολιστικό οδικό χάρτη για μια πιο βιώσιμη μελλοντική πορεία για τον πλανήτη και για όλους μας.

Το Δίκτυο Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDSN) και η Alliance of Excellence for Research and Innovation on Aephoria (AE4RIA) που διευθύνω, έχουν δημιουργήσει το SDSN Global Climate Hub (GCH). Το GCH παρέχει ειδικές μο-

νάδες γνώσης και εξειδίκευσης σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των κλιματικών δεδομένων, της φυσικής της ατμόσφαιρας, του κλίματος και της υγείας, καθώς και της πολιτικής και της χρηματοδότησης για μια δίκαιη μετάβαση. Στόχος του είναι να προσφέρει λύσεις με βάση την επιστήμη, βοηθώντας τις χώρες να αναπτύξουν στρατηγικές που συμβαδίζουν με τους παγκόσμιους στόχους βιωσιμότητας. Στην COP28 τον ερχόμενο Νοέμβριο-Δεκέμβριο στο Ντουμπάι, πρόκειται να παρουσιάσουμε ως SDSN-GCH μια λεπτομερή επισκόπηση των Integrated Assessment Models (IAMs) για την ενέργεια, το κλίμα και την οικονομία, εξετάζοντας βιώσιμα μονοπάτια περιορισμού των εκπομπών για την Ευρώπη και τα Βαλκάνια. Παράλληλα, θα παρουσιαστούν σενάρια πολιτικής, παρέχοντας αναλυτικές πληροφορίες για τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, την Οικονομία και την Κοινωνία.

Το AE4RIA είναι μια πρωτοβουλία που υποστηρίζει τη συνεργασία μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων, επιχειρηματικών φορέων και δικτύων για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αποστολή του είναι να διευκολύνει τους απαραίτητους μετασχηματισμούς που απαιτούνται για την εφαρμογή των 17 ΣΒΑ, της Συμφωνίας του Παρισιού και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, υιοθετώντας ένα επιστημονικό, αλλά πάνω από όλα, ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό.

Αυτές οι πρωτοβουλίες προσφέρουν έναν οδηγό και ένα πλαίσιο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συνδυάζοντας επιστήμη, συνεργασία και ανθρωποκεντρική προσέγγιση για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος.

“

Το κόστος της κλιματικής αλλαγής στην ελληνική οικονομία μπορεί να υπερβεί τα 700 δισ. ευρώ έως το 2100, εάν δεν ληφθούν μέτρα πρόληψης, ενώ αν γίνουν επενδύσεις σε προσαρμογή, το κόστος αυτό μπορεί να μειωθεί κατά σχεδόν 30%.

Η πρόκληση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για την ελληνική οικονομία

Του Ηλία Ντεμιάν

Επικεφαλής Μονάδας Περιβαλλοντικών Οικονομικών, IOBE - Περιφερειακός συντονιστής εξωτερικής ομάδας παρακολούθησης ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE για τη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη

Αποτελεί πλέον αναμφισβήτητο γεγονός πως η κλιματική αλλαγή είναι αποτέλεσμα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ) που προέρχονται από ανθρωπογενείς δράσεις. Σήμερα, η θερμοκρασία του πλανήτη έχει ήδη αυξηθεί κατά 1°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, ενώ σύμφωνα τη διακυβερνητική επιτροπή για την κλιματική αλλαγή των Ηνωμένων Εθνών (IPCC), η αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας κατά 1,5°C θα έχει σοβαρές, ακόμα και μη αναστρέψιμες συνέπειες για το περιβάλλον και την οικονομία. Οι εκτιμήσεις των επιστημόνων για το σχετικά κοντινό μέλλον δεν είναι ευοίωνες – ακόμα και αν όλες οι χώρες υλοποιήσουν τη συμφωνία των Παρισίων (την πρώτη δεσμευτική συμφωνία για το Κλίμα), υπάρχει υψηλή πιθανότητα η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας να ξεπεράσει τους 3°C το 2100, επηρεάζοντας έντονα την ικανότητα προσαρμογής και εντεινόντας τους κινδύνους, ιδιαίτερα για αναπτυσσόμενες και τις νησιωτικές οικονομίες.

Η Ελλάδα συνεισφέρει λιγότερο από 1% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ) της παγκόσμιας οικονομίας εξαιτίας του μεγέθους και της δομής της οικονομίας της, ωστόσο καλείται ολοένα και συχνότερα να αντιμετωπίσει τα εντεινόμενα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής. Οι μεγάλοι σε διάρκεια καύσωνες με ιστορικά υψηλές

θερμοκρασίες που επιμένουν και τα καλοκαιρινά βράδια, οι περιαστικές δασικές πυρκαγιές, οι ξαφνικές πλημμύρες είναι κάποια από τα ακραία φαινόμενα που πλήττουν ολοένα και συχνότερα την Ελλάδα. Σύμφωνα με τους δείκτες τρωτότητας και ετοιμότητας του πανεπιστημίου του Notre Dame που αφορούν στο 2019, η ελληνική οικονομία δεν διαθέτει κάποια ιδιαίτερη ικανότητα προσαρμογής στις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, ενώ η ετοιμότητα κινητοποίησης επενδύσεων για δράσεις προσαρμογής είναι περιορισμένη.

Πέραν της καταστροφής του περιβάλλοντος, τα παραπάνω ακραία φαινόμενα ενέχουν και σημαντικές οικονομικές προεκτάσεις. Οι κακοκαιρίες Daniel και Elias στη Θεσσαλία τον περασμένο Σεπτέμβριο μηδένισαν το εισόδημα της αλυσίδας αξίας στον πρωτογενή τομέα. Παρά τη δημοσιονομική στήριξη στην αγροτική παραγωγή, και καθώς η επίδραση της κακοκαιρίας στην παραγωγικότητα του τομέα αναμένεται να διαρκέσει περισσότερες από μια καλλιεργητικές περιόδους, υπάρχει πλέον σαφής ο κίνδυνος περαιτέρω αποδυνάμωσης του πρωτογενούς τομέα καθώς αγρότες και κτηνοτρόφοι θα αναζητούν εργασία σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Το ίδιο συμβαίνει και με τον τουρισμό, όπου η φήμη ορισμένων τουριστικών προορισμών περιορίζεται επηρεάζοντας όλους τους άλλους διασυνδεδεμένους κλάδους της οικονομίας.

Σε μελέτη που εκπόνησε πρόσφατα το IOBE για το Κέντρο Κλιματικής Αλλαγής και Βιωσιμότητας της Τράπεζας της Ελλάδος αναδεικνύονται το κενό στη χρηματοδότηση των δράσεων προσαρμογής, οι θεσμικές αγκυλώσεις που καθυστερούν την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή του 2016, καθώς και η σημασία του ιδιωτικού τομέα στη βελτίωση της ανθεκτικότητας της προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας τόσο μέσω της ανάπτυξης καινοτομίας όσο και με την εφαρμογή υφιστάμενων εργαλείων διαμοιρασμού του κλιματικού κινδύνου (π.χ. χρήση ασφαλιστικών προϊόντων). Η βελτίωση της ανθεκτικότητας των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας αναμένεται να περιορίσει τις σωρευτικές ζημιές κατά 123 δισ. ευρώ. Από την άλλη, το κόστος τέτοιων δράσεων, το οποίο πλέον δεν είναι αμελητέο, μπορεί να

καλυφθεί τόσο από παραδοσιακούς ευρωπαϊκούς και εθνικούς χρηματοδοτικούς πόρους, όσο και από εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης από την αγορά κεφαλαίου (πράσινα ομόλογα, δάνεια με ρήτρες βιωσιμότητας, χρηματιστήριο κ.λπ.).

Συνοψίζοντας, οι έντονες επιπτώσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σε περιβαλλοντικό και κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, παρά τις χαμηλές εκπομπές Ατθ της οικονομίας, αναδεικνύουν την επείγουσα ανάγκη για δράση. Οι δράσεις για προσαρμογή δεν αποτελούν μόνο αναγκαιότητα για την αποκατάσταση της αίσθησης ασφάλειας του πληθυσμού που βρίσκεται σε ευάλωτες περιοχές, αλλά και ευκαιρία καθώς θα υποστηρίξουν τη διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τη βιώσιμη ανάπτυξη διαχρονικά.

“

Οι κακοκαιρίες Daniel και Elias στη Θεσσαλία τον περασμένο Σεπτέμβριο μηδένισαν το εισόδημα της αλυσίδας αξίας στον πρωτογενή τομέα.

Κλιματική αλλαγή και πράσινη μετάβαση

Του Γρηγόρη Λιονή

Μέλους της Κ.Ε. του ΚΚΕ, υπεύθυνου του τμήματος οικονομίας

Οι μεσομακροπρόθεσμες επιπτώσεις απ' τις όποιες μεταβολές του κλίματος είναι δύσκολο να προβλεφθούν και να εκτιμηθούν με μια σχετική ασφάλεια, αφού τελικά συνιστούν ένα σύνθετο πολυ-παραγοντικό πρόβλημα που σχετίζεται με τον πραγματικό ρυθμό και το εύρος των μεταβολών του κλίματος, την αλληλεπίδραση τους με τις κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές των επόμενων δεκαετιών κ.α.

Ωστόσο, με πολύ μεγαλύτερη ασφάλεια μπορεί κανείς να αποτιμήσει τις οικονομικές επιπτώσεις απ' την πολιτική αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής που προωθείται με μεγάλη αποφασιστικότητα στην Ελλάδα, στην ΕΕ και σε μεγάλο μέρος του πλανήτη. Στην ΕΕ, η πολιτική της «πράσινης μετάβασης» συνιστά στην πραγματικότητα, βασική στρατηγική επιλογή της ΕΕ επιδρώντας σε μεγάλο βαθμό σε όλες τις υπόλοιπες πολιτικές της.

Και η πολιτική αυτή έχει δύο βασικές συνιστώσες. Πρώτα και κύρια, η πράσινη μετάβαση συνίσταται σε μια πολιτική ελεγχόμενης καταστροφής κεφαλαίου σε κλίμακα που αντιστοιχεί σε πόλεμο. Υποδομές ενέργειας, μεταφοράς, στέγασης, μετακίνησης κ.α. , ορισμένες εκ των οποίων είχαν δεκαετίες λειτουργικό χρόνο ζωής καταστρέφονται, ως «μη πράσινες» εν μία νυκτί, και στη θέση τους προωθούνται νέες, καινούργιες υποδομές που εμφανίζονται να είναι φιλικότερες στο περιβάλλον. Πρόκειται για μια καταστροφή κεφαλαίου γιγαντιαίων διαστάσεων, στην οποία ο μεγάλος χαμένος είναι οι ιδιοκτήτες των προς απόσυρση υποδομών. Συχνά οι υποδομές αυτές που αποσύρονται ανήκουν στο αστικό κράτος, ή το

κράτος παρεμβαίνει με μεγάλα πακέτα για τη στήριξη των ιδιοκτητών τους. Τελικά, το αστικό κράτος, και μέσω αυτού ο φορολογούμενος αιμοδότης του, η μεγάλη λαϊκή πλειοψηφία, φορτώνεται το συντριπτικά μεγάλο τμήμα της ζημιάς, και παράλληλα, η αντικατάσταση των υποδομών με «πράσινες» συνοδεύεται με ιδιωτικοποίησή τους. Το παράδειγμα της ηλεκτρικής ενέργειας είναι χαρακτηριστικό. Στην Ελλάδα η προώθηση των ιδιωτικών ΑΠΕ και η πολιτική της «απελευθέρωσης» της ενέργειας ήταν δεμένα με την πολιτική της απολιγνιτοποίησης. Μόνο στην περίπτωση του λιγνιτικού σταθμού της ΔΕΗ Πτολεμαΐδα 5, που κατασκευάστηκε με κρατικό χρήμα, το κεφάλαιο που καταστράφηκε πλησιάζει το 1,5 δις. ευρώ. Έτσι, πρόκειται για μια κλασική «δημιουργική καταστροφή». Η «πράσινη μετάβαση» καταστρέφει το -κυρίως κρατικό- κεφάλαιο για να βρει κερδοφόρα διέξοδο το υπερσυσσωρευμένο κεφάλαιο σε νέες «πράσινες επενδύσεις». Οι πράσινοι επενδυτές είναι οι μεγάλοι κερδισμένοι της διαδικασίας αυτής, με τα εργατικά λαϊκά στρώματα να πληρώνουν το τεράστιο κόστος αυτής της μετάβασης μέσα απ' την απώλεια του κεφαλαίου που καταστρέφεται, και με την εκτίναξη του κόστους των σχετικών υποδομών. Το παράδειγμα της ενέργειας είναι χαρακτηριστικό.

Η δεύτερη συνιστώσα έχει επίσης έντονα αντιλαϊκό χαρακτήρα. Η πράσινη μετάβαση είναι παράλληλα και μιας μεγάλης κλίμακας διαδικασία δραστικής μείωσης της κατανάλωσης των εργαζόμενων σε πολλές κατηγορίες εμπορευμάτων. Η «προστασία του περιβάλλοντος» επιβάλλει

“

Η «πράσινη μετάβαση» καταστρέφει το -κυρίως κρατικό- κεφάλαιο για να βρει κερδοφόρα διέξοδο το υπερσυσσωρευμένο κεφάλαιο σε νέες «πράσινες επενδύσεις».

λιγότερη μετακίνηση, λιγότερη ένδυση, διατροφή φθηνότερη χωρίς πολύ κρέας, λιγότερη ενέργεια κ.α. Πρακτικά, αξιοποιώντας τον μανδύα της κλιματικής αλλαγής διαμορφώνεται ένας ολιγαρχής εργαζόμενος που ζει με λιγότερα.

Φυσικά, οι επιπτώσεις αυτών των αλλαγών στην οικονομική ζωή διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα και από περιοχή σε περιοχή ανάλογα με τη δομή της οικονομίας.

Το δεδομένο είναι πως η πολιτική της κλιματικής ουδετερότητας δεν έχει κοινωνική ουδετερότητα. Στην ουσία της είναι μια πολιτική απαξίωσης του κεφαλαίου, προώθησης της κερδοφορίας των πράσινων επενδύσεων και μείωσης της κατανάλωσης των εργαζόμενων, δηλαδή μια πολιτική βαθύτατα ταξική. Παράλληλα, συχνά οι λεγόμενες «πράσινες επενδύσεις» στην πραγματικότητα συ-

νιστούν περιβαλλοντικά εγκλήματα, όπως τα δάση από ανεμογεννήτριες που καταστρέφουν βουνά και νησιά, ή οι τεράστιες επιπτώσεις απ' την εξόρυξη σπάνιων γαιών που αποτελούν προϋπόθεση για τις ΑΠΕ.

Γι' αυτό το ΚΚΕ επιμένει να φωτίζει πως ο πραγματικός αντίπαλος του λαού είναι η καπιταλιστική κυριαρχία, η καπιταλιστική ιδιοκτησία, το κίνητρο του κέρδους, που καταστρέφει ανθρώπους και περιβάλλον, πως η πράσινη καπιταλιστική ανάπτυξη είναι κατά βάση καπιταλιστική και για αυτό αντιδραστική. Γι' αυτό και απάντηση στο σύνολο των προβλημάτων, μέσα στο οποίο και το περιβάλλον, δεν μπορεί να είναι παρά ο ριζικά διαφορετικός δρόμος που προτείνει και παλεύει το ΚΚΕ, η εργατική εξουσία, ο σοσιαλισμός-κομμουνισμός.

Περιβαλλοντικοί Φόροι ανά Οικονομική Δραστηριότητα Έτος 2021

Το 2021, τα συνολικά έσοδα από τους περιβαλλοντικούς φόρους ανήλθαν σε 7.136,0 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας ετήσια αύξηση 14,6% σε σύγκριση με το 2020.

Τα έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους αποτέλεσαν το 9,5% των συνολικών φόρων και κοινωνικών εισφορών της Ελληνικής οικονομίας, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το 2020.

Αναφορικά με τις μονάδες που κατέβαλλαν τους περιβαλλοντικούς φόρους το 2021, οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας συμμετείχαν συνολικά με 4.051,8 εκατ. ευρώ και με ποσοστό 56,8% επί του συνόλου των εσόδων από περιβαλλοντικούς φόρους, ενώ τα νοικοκυριά και οι μη μόνιμοι κάτοικοι κατέβαλλαν 3.084,2 εκατ. ευρώ τα οποία αντιστοιχούσαν στο 43,2% των συνολικών περιβαλλοντικών φόρων.

Φόροι ενέργειας

Το 2021, οι φόροι ενέργειας ανήλθαν σε 5.547,0 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 14,9% σε σύγκριση με το 2020 (Πίνακες 1 και 2, Γράφημα 1). Οι ενεργειακοί φόροι αποτέλεσαν την πλειονότητα των περιβαλλοντικών φόρων με μερίδιο 77,7% το 2021.

Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας κατέβαλλαν 3.469,8 εκατ. ευρώ σε φόρους ενέργειας, ενώ τα νοικοκυριά και οι μη μόνιμοι κάτοικοι συμμετείχαν με το ποσό των 2.077,2 εκατ. ευρώ.

Φόροι μεταφορών

Το 2021, οι φόροι μεταφορών ανήλθαν σε

1.475,0 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 5,7% σε σχέση με το 2020 (Πίνακες 1 και 2, Γράφημα 1). Οι φόροι μεταφορών αποτέλεσαν το 20,7% των συνολικών περιβαλλοντικών φόρων το 2021.

Τα νοικοκυριά και οι μη μόνιμοι κάτοικοι εντός της επικράτειας κατέβαλλαν 961,5 εκατ. ευρώ ενώ οι οικονομικοί κλάδοι κατέβαλλαν το υπόλοιπο ποσό των 513,5 εκατ. ευρώ.

Φόροι ρύπανσης και χρήσης πόρων

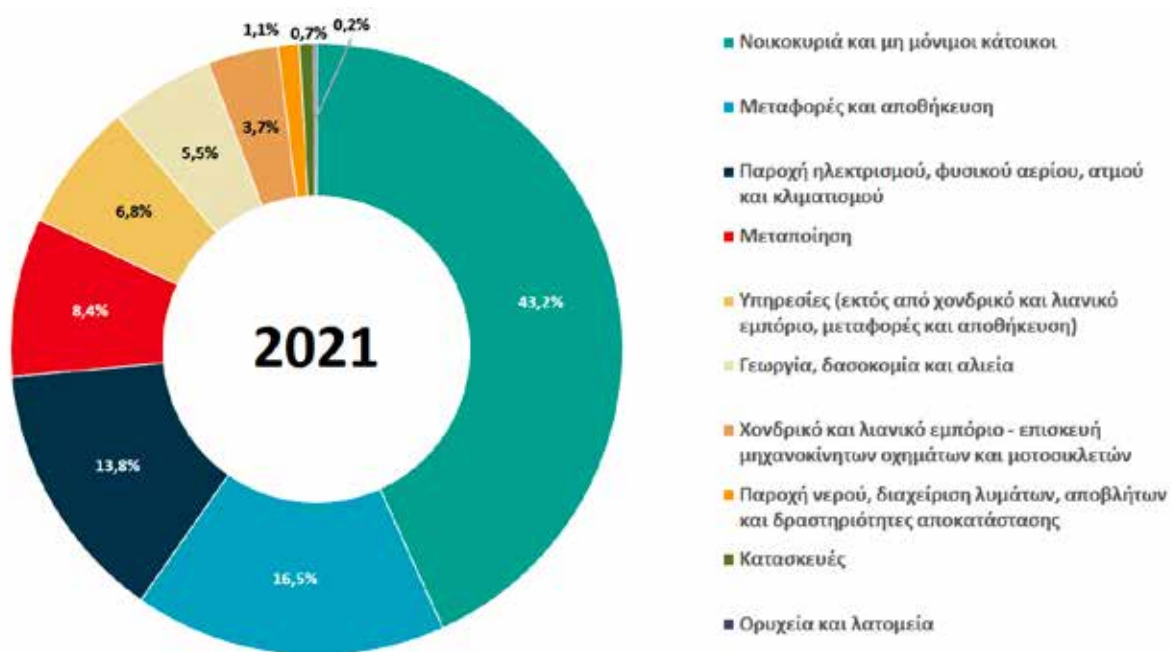
Οι περιβαλλοντικοί φόροι που επιβάλλονται στη κατηγορία των φόρων ρύπανσης και χρήσης πόρων, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ), είναι αυτοί που σχετίζονται με την κατανάλωση (α) της πλαστικής σακούλας και (β) του ντιζελ κίνησης. Πρόκειται για σχετικά πρόσφατα επιβληθέντες φόρους οι οποίοι εισπράχθηκαν για πρώτη φορά το 2018 και το 2021 αντίστοιχα.

Το 2021, οι φόροι ρύπανσης και χρήσης πόρων ανήλθαν σε 114,0 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 1,6% των συνολικών περιβαλλοντικών φόρων. Η μεγάλη αύξηση στις τιμές των φόρων ρύπανσης και χρήσης πόρων μεταξύ του 2020 (4,0 εκατ. ευρώ) και του 2021 (114,0 εκατ. ευρώ) οφείλεται κυρίως στην εισπράξη του «Νέου Πράσινου φόρου στο ντιζελ κίνησης».

Αναφορικά με τις μονάδες που κατέβαλλαν τους φόρους ρύπανσης και χρήσης πόρων το 2021, οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας συνεισέφεραν το ποσό των 68,5 εκατ. ευρώ ενώ τα νοικοκυριά και οι μη μόνιμοι κάτοικοι κατέβαλλαν 45,5 εκατ. Ευρώ.

Ποσοστιαία κατανομή (%) των περιβαλλοντικών φόρων για κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας (NACE Αναθ.2) και των νοικοκυριών και μη μόνιμων κατοίκων, 2021

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Αύγουστος 2023

Το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του 2023 ανήλθε σε 10,9% έναντι του αναθεωρημένου προς τα κάτω 12,3% τον Αύγουστο του 2022 και του αναθεωρημένου προς τα άνω 10,9% τον Ιούλιο του 2023.

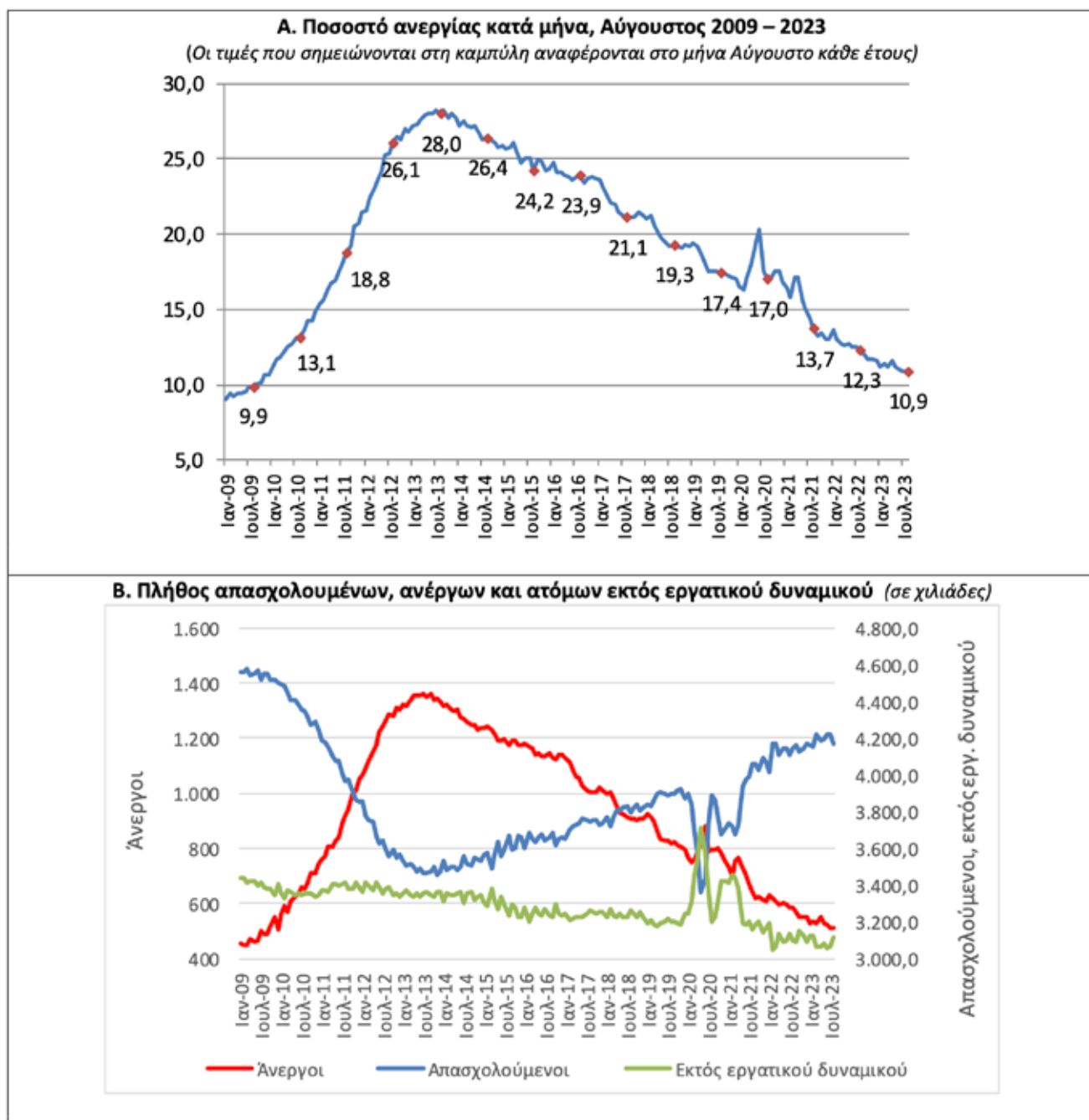
Οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 4.170.977 άτομα σημειώνοντας αύξηση κατά 30.190 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2022 (0,7%) και μείωση κατά 47.172 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023 (-1,1%).

Οι άνεργοι ανήλθαν σε 512.193 άτομα σημει-

ώνοντας μείωση κατά 71.013 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2022 (-12,2%) και κατά 2.080 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023 (-0,4%).

Τα άτομα κάτω των 75 ετών που δεν περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό, ή «άτομα εκτός του εργατικού δυναμικού», δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, ανήλθαν σε 3.113.742, σημειώνοντας αύξηση κατά 11.597 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2022 (0,4%) και κατά 46.940 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023 (1,5%).

Εξέλιξη μεγεθών απασχόλησης και ανεργίας

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ Ο.Ε.Ε.

1ο Περιφερειακό Τμήμα Θράκης

oe1prt@oe-e.gr

Μ. Βασιλείου 3 / 69132 Κομοτηνή

Τηλ. / Fax. 25310-23035

2ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας

oe2prt@oe-e.gr

Μεραρχίας 14 / 62100 Σέρρες

Τηλ. / Fax. 23210-67970

Γραφείο Καβάλας: Βενιζέλου 34 / 64100 Καβάλα

Τηλ. 2510-232966

oeeam2@otenet.gr

3ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας

oe3prt@oe-e.gr

Αριστοτέλους 26 / 54623 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310-275727-8 / Fax. 2310-275728

4ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντροδυτικής Μακεδονίας

oe4prt@oe-e.gr

Μαλακούση 10 / 59131 Βέροια

Τηλ. / Fax. 23310-29111

5ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Μακεδονίας

oe5prt@oe-e.gr

Κωστή Παλαμά 6 / 50132 Κοζάνη

Τηλ. / Fax. 24610-27783

6ο Περιφερειακό Τμήμα Ηπείρου

oe6prt@oe-e.gr

Ν. Ζέρβα 28-30 / 45332 Γιάννενα

Τηλ. / Fax. 26510-70400

7ο Περιφερειακό Τμήμα Θεσσαλίας

oe7prt@oe-e.gr

Παπαναστασίου 21/41222 Λάρισα

Τηλ. 2410-531422 Fax. 2410-533123

8ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Στερεάς Ελλάδας

oe8prt@oe-e.gr

Πλατεία Ελευθερίας 3 (3ος όροφος) / 35131 Λαμία

Τηλ. & Fax. 22310-38882

9ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας

oe9prt@oe-e.gr

Λ. Χαϊνά 75 & 25ης Μαρτίου / 34132 Χαλκίδα

Τηλ. / Fax. 22210-80710

10ο Περιφερειακό Τμήμα Βορειοδυτικής Πελοποννήσου

oe10prt@oe-e.gr

Ζαΐμη 21 / 26223 Πάτρα

Τηλ. 2610-221645 Fax. 2610-273767

11ο Περιφερειακό Τμήμα Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου

oe11prt@oe-e.gr

Πλ. Κολοκοτρώνη 8 / 22100 Τρίπολη

Τηλ. / Fax. 2710-233582

12ο Περιφερειακό Τμήμα Δωδεκανήσου

oe12prt@oe-e.gr

Γ. Σεφέρη 8ο Εμπορικό Κέντρο ΜΗΔΙΑ / 85100 Ρόδος

Τηλ. / Fax. 22410-66660

13ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικού Αιγαίου

oe13prt@oe-e.gr

Ελ. Βενιζέλου 6B / 81100 Μυτιλήνη

Τηλ. / Fax. 22510-25634

14ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Κρήτης

oe14prt@oe-e.gr

Εθν. Αντιστάσεως 105 / 71306 Ηράκλειο

Τηλ. 2810-223997 / 332837 / 301935 Fax. 2810-224595

15ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Κρήτης

oe15prt@oe-e.gr

Μυλωνογιάννη 15Α & Κριάρη, 2ος όροφος / 73135 Χανιά

Τηλ. / Fax. 28210-94505

16ο Περιφερειακό Τμήμα Ιονίων Νήσων

oe16prt@oe-e.gr

Εθνική Οδός Κέρκυρας- Παλαιοκαστρίτσας,

Αλυκές Ποταμού (1ος Όροφος), Κέρκυρα

Τηλ. / Fax. 26610-41148

Printeco

Ο συνεργάτης σας
στην επιτυχία!

Η Printeco είναι μια σύγχρονη εταιρεία που παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες επικοινωνίας.

Για κάθε σας ανάγκη έχουμε μια πρόταση δημιουργικά ποιοτική, οικονομικά συμφέρουσα, επικοινωνιακά αποτελεσματική.

Design

Έντυπο υλικό, καταχωρήσεις, αφίσες, συσκευασίες, ετικέτες.

Branding

Εταιρική ταυτότητα, λογότυπο, slogan, ονοματοδοσία, κειμενογραφία.

Printing

Εκτυπώσεις offset, ψηφιακές, ασφαλείας, καλλιτεχνικές, ειδικές κατασκευές.

Direct Marketing

Εμφακέλωση, τυποποίηση, διαχείριση δεδομένων, αποστολή.

T: 210 8075 620 • E: sales@printeco.gr • www.printeco.gr

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

ΑΝ ΕΝΩΘΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ*

«Το Χαμόγελο του Παιδιού», έχοντας αναγνωριστεί διεθνώς, με όραμα: το Χαμόγελο κάθε παιδιού, υλοποιεί πανελλαδικά, 365 ημέρες το χρόνο, 24 ώρες την ημέρα, αποτελεσματικές και άμεσες δράσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση συγκεκριμένων φαινομένων που απειλούν τα παιδιά.

Μέχρι σήμερα «Το Χαμόγελο του Παιδιού» έχει στηρίξει περισσότερα από 1.200.000 παιδιά και τις οικογένειές τους. Παιδιά θύματα κάθε μορφής Βίας, Παιδιά θύματα Εξαφάνισης, Παιδιά με προβλήματα Υγείας, Παιδιά που βρίσκονται ή απειλούνται να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας, έχουν βρει λύση.

*Από το ημερολόγιο του Ανδρέα Γαυνόπουλου, 9-11-1995

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΒΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΟΧΕΙΑΣ

☎ 11040 (αστική χρέωση)

@ info@hamogelo.gr

🌐 www.hamogelo.gr

